У вагоні нікого.
Туманіє вікно...
На вокзалі росте, наростає тривога,
і цивільних все менше...
Наступає
Махно.
Може, чую і бачу востаннє
рейки,
рейки,
що дзвонять, біжать і зливаються в синій,
смутній далині...
І гармонії срібне ридання
про дитинство і юність мою
нагадало мені...
Сплю.
Це сон,
тільки сон,
мій солодкий, терпкий і кривавий...
Над холодним задуманим тоном колон
бродять птиці якісь...
І летить
у штиках і трояндах,
мов повстанців заквітчані лави,
на далекі, на дивні, незнані, на сині
й чудесні моря,
в коливанні крові й янтаря,
зоря.
Проснувся...
Голий
лежу на канапі:
звісилась ковдра, —
блідо і в'яло — рука.
Товариство!
Я вуспівець знову,1
електрон у ВОАПШ2!

Знову пісня моя і ярка, і дзвінка...
Знов я той, як у той, у 20-й,
комунар стовідсотковий знов.
Як тоді, і натхнений, і юний,
до Комуни
я крізь кров суперечок прийшов,
як тоді, більшовик ніжноокий,
я іду,
і тікає бандитами мла,
хоч у мене і криза була
вісім років!
Прапор падав,
і ворог із рук виривав
ці тканини, шовково-криваві, —
і хитався, і плакав зелений мій сад, —
я тоді оглядався з журбою назад
і дивився в огонь на хитання заграв,
що до зор простяглися ласкаво
крізь ночі
на далекі фронти,
на посьолок робочий, —
щоб забути вагань моїх бред —
і крізь Жовтень дивитись вперед.
Вісім весен і зим,
вісім осен і літ,
то тривога, то гніт,
люті чорної дим
налітали круками на мене,
рвали образів листя зелене,
потрясали кістки
ці безумні круки,
і за те, що з собою на герці
я виснажував марно всі сили
не первий,
рвали нерви

і жили,
і серце...
Скільки раз я хотів,
за нестриманий гнів
і за дум чорні лебеді й круки,
взяти мавзера темного в руки
(щоб надворі летіли сніжинки,
коли небо сліпе і рябе), —
і поставить себе
ДО
стін-
ки.
І не раз я ставав,
але тільки-но брав,
тільки брав я до жуті солодкого мавза,
чорна павза
вибухала вогнем, як пожар:
"От чудак!
Це не так.
Я ж
комунар!"
Довго, довго я був із собою в бою...
Обсипалось і знов зеленіло в гаю,
пролітали хвилини, як роки...
Рвали душу мою
два Володьки в бою;
і обидва, як я, карооκі,
і в обох ще незнаний, невиданий хист,
рвали душу мою
комунар
і червоний фашист.
Другий
(той, що ішов на Ейхгорна),
очі мав не вперед, а назад і убік, —
об'єктивно й по суті був чорний,

або
на-
ціонал-
більшовик.
Він співав Україну — повію,
забуваючи другу, свою,
що не зраджувала у бою
своє ім'я ніколи,
взята в зброї ворожої коло,
не стогнала ніколи:
"Я гину..."
Вічно мокра од крові і поту,
Україна сільської голоти.
Перший теж Україну співав,
де чавун і залізо морями клекоче,
Україну донецьких заграв,
Україну робочу.
Як дитина, що з криком "у — а"
йде крізь болі на світ, у страждання в огні,
гострі шпаги схрестили востаннє в мені
робітник
і дрібний буржуа.
Довго був чорний бій:
то один відступав,
то хитався другий
і згинався тугою дугою,
доставав аж до п'ят головою, —
і, здавалось, не встане ніяк,
голови не відірве з землі,
де накреслив ворожий гостряк
п'ятикутню зорю на чолі.

Ніби серце гнило, —
гнаний човен у морі печалі, —
як дим,

а над морем і ним
небо чорне грозове було,
тільки блискавки — шпади літали!..
Од ударів то іскри, то дзень.
Вдарить перший: густішає тьма,
вдарить другий: мов тьми і нема...
Од ударів то іскри, то дзень, —
це два велетні б'ються за ніч і за день.
Мозок танув і гув1, —
я у розпачі був,
немов мої соняшні брами,
що до них я крізь кров
на вершини ішов,
що до них ми ішли тисячами, —
затуманились тоскно над нами
й наче танути стали, як дим...
Може, й серце гнило, —
та не так це було.
Це здавалося лиш,
марно гнівом палало обличчя, —
і вперед, і назад
ми ішли, як раніш:
це маневри були стратегічні.
Я ж по місту ходив, як в огні:
все здавалось ворожим і рідним мені,
навіть співи звучали і щиро, й нещиро...
І хотів я розбить, розтрощить свою ліру
об розпечений брук,
забуваючи зовсім про зорі,
про мільйони восторжених рук...
Просто
був
я
тоді
панікьором.

Будні мчали вперед, електричні, ясні,
а за ними і я на підбитім коні:
два Володьки було у мені,
що змагались на грані безодні:
той за Вчора,
а той
за Сьогодні.
В шумі гнівному зброй,
як ізгой,
серце гнане, безумне і хоре
в ребра било, як дзвін на пожар...
Але я ж комунар!
Мусить там
мені бути не ковзько,
де упав той титан Маяковський,
на хвилевую радість катам!
Хай і серце-ізгой
в шумі гнівному зброй, —
та його я не дам на поталу:
мої предки змагались на Волзі, Дніпрі,
на Дунаї, Дінці і на Сені, —
я не той,
не з того матер'ялу,
що Єсенін!
Надто довго боролися ми,
продирались до сонця із тьми,
щоб пішов хоч один з нас у морок.
Не обдурить ніколи нас ворог,
бо натягнено рейки, як струни,
як ток...
Сонце ширить нам очі і груди:
з нас не буде
ніхто
дезертиром
Комуни.

День 26V—3.VI. 1930.

Харків